

קבצי הערות התמימים ואנ"ש בלקו"ש חלק י"ח שיחה ד' לפרשת בהעלותך

קובץ הערות וביאורים אהלי תורה גליון נג (תש"מ)

א. בלקו"ש פ' בהעלותך ש.ז. בסעי' ד' כתב לדעת רבי דפסח שני הוא "רגל בפני עצמו" מודגש ביותר הענין אז "עס איז ניטא קיין פארפאלען" מהדיעות ש"תשלומין דראשון הוא" או "תקנתא דראשון הוא", כי להדיעות דתשלומין או תקנתא, הנה (עיקר) זמן הקרבת פסח הוא בזמן פסח ראשון, בי"ד בניסן, אלא שאפשר להשלים או לתקן את החיוב, אבל התורה לא נתנה עוד זמן פסח, משא"כ לדעת רבי ד"רגל בפני עצמו הוא" נתנה התורה (נוסף על הזמן דפסח ראשון גם) רגל - זמן בי"ד באייר על הקרבת הפסח, וכשמקריב הפסח בי"ד באייר הרי זה (בהוספה להשלים מה שחסר בפסח ראשון, גם) זמן בפני עצמו, די"ד באייר הוא זמן של הקרבת הפסח, והוא מועדו, ובמילא נמצא דהא ד"פסח שני איז ניטא קיין פארפאלען" הכוונה בזה היא לא רק שאפשר לתקן החסר, אלא שנעשה בכל הפרטים ובשלימות עיי"ש.

והנה בהערה 9 ובשוה"ג מביא דעת רש"י (עפ"י הצ"ח, ועי' ג"כ בס' דבר אברהם ח"ב סי' ד' אות ד') דלרבי ור' נתן אם הזיד בראשון, אפי' אם הקריב בשני חייב כרת עיי"ש (ולכא"פ אפשר להביא ראיה לדברי הצ"ח ממש"כ רש"י שם (בד"ה חייב) דתרי קטלא בחד גברא ליכא עיי"ש, משמע מזה דבאמת הוא חייב כרת פעמיים, אלא דאי אפשר, ונמצא דאם הזיד בראשון חייב כרת מצד הראשון, אפי' אם עשה בשני).

והנה לכא"פ הי' נראה לבאר זה, עפ"י המבואר בגמ' שם דמחלקותם תלוי בקרא ד"כי קרבן ה' לא הקריב במועדו" דר"נ סב"ל דמועדו קאי על פסח ראשון, היינו דהזמן דקרבן פסח הוא רק בפסח ראשון (כמבואר בהשיחה) ורק שיש תשלומין על הקרבן גופא, ולא נחשב כאילו הקריבו במועדו, משא"כ רבי ורחב"ע סב"ל דמועדו היינו פסח שני, דפסח שני הוא זמנו של ק"פ, והנפק"מ בין רבי ורחב"ע הוא דלרבי הרי זה ב' זמנים נפרדים, זמן די"ד בניסן, וזמן די"ד באייר ולכן סב"ל דעל כ"א מהם לבד חייב כרת, משא"כ לרחב"ע סב"ל דאיך י"ד באייר זמן בפני עצמו אלא דהרי זה זמן אחד (וכמבואר בהערה 20 בשם ר"ד הבבלי) ולכן אינו חייב כרת על הראשון בפני עצמו, כי הזמן די"ד באייר הרי זה ממש המשך אחד לי"ד בניסן, וחייב כרת רק כשהזיד בשניהם.

ועפ"י ז אפשר לבאר ג"כ באם הזיד בראשון ועשה בשני דלרש"י לרבי ור"נ חייב כרת ולרחב"ע פטור, כי לר"נ מכיון שהזיד בראשון ולא הקריב הקרבן בזמן הרי הוא חייב כרת, מחמת שלא הקריבו במועדו, וכך לרבי, כיון שלא הקריבו במזיד בזמן הראשון די"ד בניסן, הרי הוא חייב כרת בשביל

זה, משא"כ לרחב"ע מכיון די"ד באייר הוה זמן אחד ממש עם י"ד בניסן, נמצא דאף שהזיד ולא הקריב בראשון, מ"מ כשמקריב בשני, הרי זה ממש כאילו הקריבו בראשון, כיון דהרי זה זמן אחד.

אבל ברמב"ם הל' קרבן פסח (אחר שחזר בו) סב"ל דגם לרבי אם הזיד בראשון והקריב בשני פטור מכרת, דכיון דסוכ"ס הקריבו במועדו, אף שלא הי' במועדו הראשון, הרי זה כמו מועדו הראשון, ואם הזיד בראשון ושגג בשני או שגג בראשון והזיד בשני לרחב"ע פטור, כיון דהרי זה זמן אחד ממש, והחיוב כרת בא דוקא כשהזיד בשניהם דכל הזמן הזה הי' מזיד חייב, אבל לרבי חייב, כיון דהם ב' זמנים נפרדים, הנה על אחד מהם לבד אם הזיד בו חל עליו חיוב כרת. (כך הי' נראה לבאר מחלוקותם, וספר מעשה ניסים אינו תח"י).

אבל לפי הנ"ל צ"ל מה שמבואר בהשיחה דדוקא לרבי מודגש ביותר הענין "אז עם איז ניטא קייך פארפאלן" שמשלים הענין בכל פרטיו וכו', דלכאוף הרי לרחב"ע הזמן דפסח שני הוה זמן אחד ימש דפסח ראשון, והוה כאילו הקריבו בפסח ראשון, ואין שום חילוק ביניהם כלל (עד שאם שגג באחד מהם פטור מכרת כיון דהוה זמן אחד) ונמצא דגם לרחב"ע הרי זה לא רק שמשלים את החסר, אלא שהפעולה הוא בשלימות כאילו מקריב בפסח ראשון ממש, ומהשיחה משמע דעיקר ענין זה הוא רק לרבי, וראה הערה 20 ויל"ע. (ועי' בס' המאיר לעולם סי' י').

אלא דעי' בהשיחה בהערה 21 ובהשמטה שם שנדפס בהליקוט דפ' שלח, שמבאר דהא דסב"ל להרמב"ם בהל' ק"פ דבהזיד בראשון ועשה בשני פטור (לרבי), כי גם לרבי הרי זה ענין של תשלומין לראשון, ובספר המצוות סב"ל דמתי הוה פ"ש תשלומין, דוקא באם לא הפקיע א"ע, כמו בטמא ודרך רחוקה, או שוגג ואונס, משא"כ כשהי' לו הזמן והחיוב דפסח, אלא שהזיד ולא הקריב הנה בכה"ג לא ניתן לו הזמן דפ"ש בתור תשלומין עיי"ש.

ויש לעיין דמלשונו שם משמע דאם סב"ל כר' נתן דהוה תשלומין הי' פטור, ולפי המבואר בהערה דגם לרבי הרי זה ענין של תשלומין מנ"ל לרבי לומר דאם הזיד ליכא גבי תשלומין ובמה חולק על ר' נתן, גם יל"ע דמלשונו שם "לפי שאין לדעתו תשלומים מן הראשון" לכאוף משמע דאינו ענין של תשלומין כלל.

(ב) בסעי' ג' כתב דבנוגע ל"קטן שהגדיל בין שני פסחים" שהוא חייב לעשות פסח שני אפשר לבאר (בדוחק עכ"פ) איך מודגש הענין "אז עם איז ניטא קייך פארפאלן" כיון שהוא נמנה על קרבן פסח, והרמב"ם פסק דאם שחטו עליו

בראשון פטור, הרי נראה מזה שיש לו שייכות לפסח ראשון, ולכן כשלא שחטו עליו בראשון והגדיל בין שני פסחים, הוה פסח שני אצלו מעין תשלומין, עיי"ש, ועי' ג"כ בלקו"ש קדושים תשל"ח (הערה 19) שמביא מהצפע"נ דהא דפסק הרמב"ם דאם שחטו עליו בראשון פטור היינו דוקא אם נמנה על הקרבן באחד מבני החבורה, ומסביר דכיון דאמרה התורה שקטן אפ"ל מן המנויים (מציאות בפ"ע) על הק"פ, נמצא דמצד מצוות התורה על האב הוה הקטן בגדר המצוה דקרבן פסח, ולכן אם שחטו עליו בראשון פטור עיי"ש.

והנה שיטת הרמב"ם (הל' ק"פ פ"ה הל' ב') דבטמא ודרך רחוקה אף אם הזידו בשני פטורין דנפטרו מכרת בפסח ראשון (וראה הערה 33 דהוה כמו שאינו בגדר עשיית הפסח אם הי' בדרך רחוקה) אבל בשוגג או אונס סתם אם הזיד בשני חייב, וראה באתוון דאורייתא כלל י"ג דמביא רא"י מזה בגדר אונס שבאמת הוא בר חיובא אלא שאינו יכול לקיים חיובו עיי"ש.

ולפי"ז לכאו' אפשר להסתפק בקטן שהגדיל בין שני הפסחים, באיזה גדר הוא, אי נימא דכיון דאפשר למנות אותו בקטנותו, הרי הוא בגדר קרבן פסח, והרי הוא כשאר אונס ושוגג שאם הזיד בשני חייב, או דנימא דמכיון דמצ"ע ליכא עליו שום חיוב, הרי הוא כמו שהי' בדרך רחוקה וכו' ואפי' אם הזיד בשני פטור, ועי' בס' דגל ראובן ח"ב סי' כ"ד.

ובמנחת חינוך מצוה ש"פ (כ, ד) כתב וז"ל: והנה בגר שנתגייר או קטן והגדיל בין הפסחים ולא עשו פ"ש חייבין כרת כי הר"מ פוסק כרבי דחייב כרת על הראשון וחייב כרת על השני ע"כ, ואינו מובן דבגר שנתגייר, הנה בפסח ראשון בודאי לא הי' כלל בגדר קרבן פסח מקודם, וצ"ל דינו לכאו' כמו בדרך רחוקה וכו', ולמה אם לא עשה בשני חייב כרת, ובקטן אפשר להסתפק כהנ"ל, וכ"ז כתבתי בחפזי ואכתי יל"ע יותר בכל הנ"ל.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי

- ר"מ בישיבה -

ג. בלקו"ש בהעלותך ש.ז. בהערה 16 כתב וז"ל: ולהעיר ממאירי פסחים שם פסח שני אינו תשלומין של ראשון אלא מצוה בפ"ע הוא... מכל מקום מי שלא הי' עליו תורת חיוב בראשון איך בו חיוב שני כלל. ולשיטתנו מיהא גר שנתגייר בין שני פסחים או קטן שהגדיל אינו חייב בפ"ש כלל עכ"ל.

ולכאורה כוונתו שהרי פסק כרבי שאין שני תשלומין של ראשון אלא מצוה בפ"ע הוא וא"כ איך פסק בגר שנתגייר בין שני פסחים וקטן שהגדיל אינן חייבין בפ"ש כלל דמשמע מזה דאינם תלויים זב"ז, ועוד מפורש בגמ' דחייב בפ"ש.

והעירני חכם אחד מהמבואר בס' משאת משה (פסחים סימן קל"ה) דיש לדקדק קצת בלשון המאירי שלא כתב דשני הוא רגל בפ"ע כלשון רבי אלא כתב מצוה בפ"ע ונראה דהמאירי ס"ל דרחב"ע ס"ל דשני תשלומין דראשון כפרש"י, היינו תשלומין לזמן שנתנה תורה זמן פסח אחד בי"ד אייר, והנה אף שהוי תשלומין כיון דהוי תשלומין בזמן הרי הוי זמן פסח שני מצוה בפ"ע ממילא שזמן י"ד אייר הוא המחייב ק"פ, כמו לר' אושעיא בחגיגה דף ט, א שס"ל תשלומין זל"ז שכל יום ויום הוא המחייב בחגיגה כמו שפרש"י שם ולכן אף דהוי תשלומין מ"מ יהי' מצוה בפ"ע, וכיון שכן הרי למעשה גם רחב"ע ס"ל דפ"ש הוי כרגל בפ"ע, אלא מדין תשלומין הוי הזמן של י"ד אייר זמן חיוב פסח ולכן פסק המאירי דהוי מצוה בפ"ע, אלא שפסק דהוי כרגל בפני עצמו משום תשלומין דכרבי ממש שלא הוי כלל מדין תשלומין הרי ר"ג ורחב"ע חולקין ע"ז (והלכה כרבי מחבירו אבל לא מחביריו).

אבל אם נימא דהוי רגל בפ"ע מדין תשלומין שפיר אפ"ל דכן ההלכה כיון שגם רחב"ע ס"ל כן, ולכן שינה המאירי הלשון וכתב שני מצוה בפ"ע לאפוקי שלא כרבי דהוי רגל בפ"ע לא מדין תשלומין כלל, והא דכתב אינו תשלומין של ראשון היינו לאפוקי מדרב נתן.

ועתה ניחא המאירי שפסק אם שגג בראשון והזיד בשני חייב ואפ"ה בגר שנתגייר בין שני פסחים פטור מפ"ש, דכיון דמה דשני הוי כרגל בפ"ע מדין תשלומין דראשון א"כ כל זה מי שהי' לו זמן רגל פסח ראשון, אבל גר שנתגייר בין שני פסחים כיון דלא הי' לו כלל זמן של חג פסח ראשון ליכא ממילא תשלומין לזמן פסח שני.

שמואל פעוונזנער

ג. בלקו"ש בהעלותך ש.ז. בהערה 16 בסופו אומר "אבל ראה רש"י פסחים .. ומלשונו שם בסד"ה חייב משמע קצת לדעת רבי גר הנ"ל שלא הקריב בשני חייב כרת".

ולכאורה מפורש הוא ברש"י ואיך אפשר ללמוד אחרת, דהנה רש"י עומד על הא דרבי אמר דחייב כרת על הראשון וחייב כרת על השני ואומר "חיוב כרת יש על זה ועל זה ובחד גברא לא משכחת לה דתרי קטלי בחד גברא ליכא ... אלא נפקא מינה דאם שגג בא' מהן והזיד בחבירו חייב אי נמי לגר שנתגייר בין שני פסחים, עכ"ל. דבפשטות כוונתו דהגר אף שלא הי' מחוייב בראשון הנה כשלא עשה בשני חייב כרת, וצ"ב.

מנחם מענדל רסקין

ד. בלקו"ש פ' בהעלותך ש.ז. סעי' ה' מבאר דיטנו ב' פירושים בתשלומין, א) "משלים זיין א חסרוֹן", ב) שלימות,

(אף שלא חסר כלום). וממשיך בסעי' ו' דעפי"ז י"ל דלשיטת רבי אין הפי' (בפסח שני) להשלים החסר אלא "רגל בפ"ע" - שהדבר נעשה בשלימות. ומבאר בנוגע לגר דזהו"ע "עס איז ניטא קיין פארפאלן" שאינו מפסיד בהשלימות בהקרבת הפסח ויומתק עפ"י החיד"א, עפ"י הדיוק גר שנתגיר וכו'.

וממשיך דמצד שהם שייך למצות התורה גם מקודם הרי זה ענין של השלמת החסרון, ע"כ התוכן, ע"ש.

ועי' בלקו"ש ח"ד ע' 1249 שכתב וז"ל: ...הא דקטנים אינם בני מצוה יל"פ בשני אופנים: א) דאין התומ"צ שייכים אליהם, כי לגדולים דוקא ניתנו. ב) לכל ישראל ניתנה התומ"צ אלא דקטנים אינם בני חיוב ועונש, דלא בני דעה נינהו" עכ"ל.

ועפ"ז יש לקשר גם בעניננו כאן דלאופן הב' הרי הוא בעצמו שייך לכל מצות התורה אלא דאינו "בני חיוב ועונש" וכיון דמצ"ע שייך לכל מצוות התורה א"כ גם בקטנים אפ"ל עד"ז דזהו"ע של השלמת חסרון.

שניאור זלמן משה
דריזין